

Литература

1. Лиотар, Ж.-Ф. Состояние постмодерна: [пер. с франц. Н. А. Шматко] / Жан-Франсуа Лиотар. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. – 160 с.
2. Фуко, М. Управление собой и другими. Курс лекций, прочитанных в Коллеж де Франс в 1982-1983 учебном году: [пер. с франц. А. В. Дьякова] / Мишель Фуко. – СПб.: Наука, 2011. – 432 с.
3. Rorty, R. Moral Universalism and Economic Triage / Richard Rorty // Materials of UNESCO Philosophy Forum, Diogenes 173 (Spring, 1996), p. 3-15.
4. Ostry, J.D. Prakash Loungani, and Davide Furceri Neoliberalism: Oversold? / Jonathan D. Ostry, Prakash Loungani, and Davide Furceri // Finance & Development, June 2016, Vol. 53, No. 2.

Лютко Наталія Віталіївна
кандидат політичних наук,
доцент Хмельницький
національний університет

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ТРАНСФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Алгоритм структурних змін до оцінки ситуації в Україні засвідчує, що наша країна поки що не досягла рівня прийняття рішень стосовно фундаментальних цінностей. Якщо цивілізаційна ідентифікація тією чи іншою мірою визначається твердженням (хоча б декларативним) про європейський вибір, то культурна і національна ідентифікація в Україні ще не завершена. Про що, зокрема, свідчить гострота мовного питання, суперечливість оцінок історичного минулого, незавершеність процесу культурної ідентифікації, певна розмитість ціннісних орієнтирів.

Метою нашого дослідження є виявлення специфіки формування демократичних політичних цінностей у трансформаційному суспільстві.

Поняття «трансформація» як теоретичний інструмент аналізу сучасних соціальних змін має важливий евристичний потенціал. Оскільки це поняття є нейтральним стосовно оцінки динаміки суспільного процесу, то воно дає змогу аналізувати не тільки прогресивні його тенденції, але й увесь спектр тенденцій соціальних змін, які можуть бути зворотними і незворотними, прогресивними і регресивними, революційними й еволюційними, цілеспрямованими і стихійними, системними і частковими тощо. Поняття «трансформація», акцентуючи увагу на саморегульованому і самокоректованому характері соціальних змін, орієнтує також на аналіз широкого спектру детермінаційних чинників цих змін – об'єктивних і суб'єктивних, постійно діючих і ситуаційних, внутрішніх і зовнішніх, керованих і некерованих, тих, що стосуються цілепокладання, і тих, що стосуються засобів досягнення

визначених цілей тощо. Поняття «трансформація» доцільно застосовувати й тоді, коли характер та спрямування процесу соціальних змін ще не набувають достатньої визначеності, коли суспільство перебуває «на зламі», у стані переходу від одного суспільно-політичного устрою до іншого [3, с. 51-53].

Попри специфіку пострадянських трансформацій, теоретики політичної транзитології визнають наявність спільних алгоритмів і схожість її динаміки навіть у країнах з різним рівнем суспільного розвитку.

Трансформаційне суспільство в Україні визначається як таке, що спрямоване на демократизацію всіх ланок суспільного функціонування, на перехід від бюрократично-авторитарного до демократично-громадського стилю управління тощо. Зміни, які переживає українське суспільство останні двадцять п'ять років, торкаються усіх його сфер – економічної, політичної, правової, соціальної, культурної. Такі трансформації супроводжуються відсутністю усталених політичних норм і правил. Крім цього, трансформаційне суспільство характеризується частою зміною політичних еліт, кожна з яких пропагує й нав'язує суспільству власну модель політичного розвитку. Політичним процесам за таких умов властиві: випадковість, непослідовність, необґрунтованість, а політичний прогноз, як правило, має вкрай суб'єктивний характер. Помітним у характері змін є вплив не лише суперечностей внутрішньополітичного життя, а і світових тенденцій – глобалізації, розвитку інформаційного суспільства, демократизації. Складність сучасного розвитку України обумовлюється здатністю суспільства та влади одночасно надавати адекватні відповіді на виклики внутрішніх і зовнішніх чинників.

Зміна соціальних умов призводить до того, що механізм відтворення ціннісних орієнтацій перестає бути провідним, поступаючись місцем адаптаційним механізмам. Нові суспільні умови вимагають пильної уваги до формування ціннісної системи. Ще М. Вебер наголошував, що цінності є фундаментом мотивації поведінки людей, основою цілісності соціальної системи. Особливе значення для розвитку суспільства, має аналіз процесів інтерналізації (засвоєння цінностей, норм, культурних зразків) і соціалізації (засвоєння стандартів та ідеалів груп до рівня мотивації соціальної дії).

Існують цінності, які є «апріорними», поєднують у собі сутність усіх визначених і можуть бути віднесені до «універсальних». Цінності, як зразок, ми розглядаємо як головний з'єднувальний елемент соціальної і культурної систем. У структурі цінностей суспільства й, меншою мірою, особи важливе значення займають політичні та ідеологічні цінності. Вони є основою артикуляції інтересів та вимог соціальних груп, аналізу проблем, що вимагають вирішення, формулювання стратегічних цілей і головне – визначення принципів та засобів їх реалізації в програмах політичних сил та політичних діячів.

Політичні цінності виступають як керівні принципи політичної діяльності особи, до певної міри програмуючи форми її активності у сфері політики; вони задають смислові значення тим або іншим політичним об'єктам і дозволяють оцінювати їх з погляду її інтересів, намірів, задумів. Політичні цінності задають фундаментальні критерії ставлення людей до політичного життя, визначають їх

внутрішні прихильності, пріоритети, дозволяють відділяти в політиці істотне від неістотного, лежать в основі політичних мотивацій, установок і орієнтацій особи.

На шляху ціннісно-культурних перетворень у політичному та економічному житті суспільства важливим є питання формування демократичних політичних цінностей у свідомості громадян.

Демократичні цінності сформувалися в епоху Просвітництва й були політично заявлені ще під час Великої французької революції 1789 року. «Свобода» (Liberte`), «Рівність» (Egalite`) та «Братерство» (Fratarnite`) стали провідними гаслами й цінностями тієї революції. Певно, сьогодні замість «Братерства» скоріше стверджується «Солідарність». Варто підкреслити, що шлях від проголошення цих гасел до їх реалізації в політичній практиці був звивистий і доволі протяжний.

Говорячи про європейські демократичні цінності, слід підкреслити: саме їхня привабливість (разом з іншими чинниками) сприяла їх значному поширенню на континенті та у світі (в т.ч. в Україні) [2].

Спираючись на дві хвилі «Євробарометру» 2006 та 2008 років, створено змістовний каркас спільних для держав-учасниць ЄС цінностей. Визначено, що загальноновизнаними європейськими цінностями на думку самих європейців (27 ДУ ЄС) є: «мир» (45%), «права людини» (42%) та «повага до людського життя» (41%), «демократія» (27%), «законність» та «свободу особистості» (21% в обох випадках), «рівноправність» (19%) та «толерантність» (16%), «солідарність» (13%), «самореалізація» (11%), «повага до інших» (9%), «релігія» (7%).

Серед майбутніх цінностей-цілей Європейського Союзу європейці зазначають: «боротьбу з ростом цін»; «підтримання порядку в країні»; «надання людям можливості більше говорити у рішеннях уряду»; «захист свободи слова». Визначено також три цінності, які на думку європейців найкраще представляють ЄС – «права людини», «мир», «демократія».

Розглядаючи загальноєвропейські цінності не можливо не зачепити демократичні традиції країн ЄС. Не будучи явищем, характерним виключно для об'єднаної Європи, в той же час демократія представляє собою одну з базових цінностей ЄС [1].

Отже, до пріоритетів, які зможуть забезпечити розвиток українського суспільства, слід віднести посилення реальних демократичних процесів, підвищення відповідальності влади перед народом, зростання активності громадянських ініціатив, формування механізмів участі народу в прийнятті рішень та забезпечення зворотного зв'язку «влада – народ», прозорості у діяльності органів державного управління.

Доцільно підтримувати цінності та установки, що сприятимуть економічній модернізації: негативне ставлення до комуністичного періоду, європейську інтеграцію та підтримку демократії. Варто сприяти їхньому зміцненню в середовищі груп, яким вони близькі, а також створювати умови для їхньої дифузії у середовища груп та спільнот, які займають відносно них нестійку або амбівалентну позицію.

Література

1. Ведмедко И. Ценности объединённой Европы: пример для подражания или цивилизационный тупик? [Електронний ресурс] / Илья Ведмедко. – Режим доступу: <http://press-post.net/cennosti-obedinjonoj-evropy-primer-dlja-podrazhanija-ili-civilizacionnyi-tupik->
2. Кудряченко А. Засадничі демократичні цінності та їх вплив на розбудову громадянського суспільства в країнах Європи? [Електронний ресурс] // А. Кудряченко // Віче. – 2015. – № 2. – С. 3-7. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_2_3
3. Шайгородський Ю.Ж. Поняття «трансформація» як інструмент аналізу соціальних змін // Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації. – 2010. – № 4. – С.51-53.

Масюк Олег Петрович

кандидат філософських наук, доцент,
Запорізький національний університет

Волобуєв Костянтин Вадимович

студент 4 курсу

факультету соціології та управління

Запорізький національний університет

ФЕНОМЕН БЕЗДОМНОСТІ У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

Активізація мобільності трудових ресурсів в глобальному просторі, майже вічна актуальність «квартирного питання» та складність перерозподілу впливу над об'єднаними територіями вносять новий зміст у розуміння бездомності людини. Відчуття дому, власного коріння та сім'ї є однією з базових складових гармонійного існування. Узагальнене уявлення про дім дорівнює батьківщині та має викликати почуття безпеки, благополуччя та життєвого балансу.

В сучасних умовах людина вимушена жити зі швидкістю вітру. Сприйняття дому формується навколо власного «Я» та пересувається разом з людиною. Бездомність змінює свій зміст. Вона стає не тільки соціальною проблемою, але й нормою життя в сучасному суспільному просторі.

З одного боку, ця ситуація зумовлена специфікою глобальної системи матеріального виробництва, а з іншого, системністю криз світового та регіонального ринкових просторів. Динаміка та розмаїття проявів бездомності роблять зазначену тему актуальною для викладення та обговорення в рамках наукової конференції.

Дослідженням бездомності як засобу переоцінки цінностей займався ще Діоген Лаертський. Вагомий внесок в розкриття лінгвістичних форм для характеристики понять «дім» та «бездомність» вніс В. Даль [2]. Вплив соціальних травм на розвиток зазначеного феномену розкриває П. Рамаданський [3]. О. Давидюк описує ситуацію з бездомністю в межах